

วิกฤตสะท้อนเศรษฐกิจในรัชสมัยสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2

สุพริศร์ สุวรรณิก

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์

ท่ามกลางความเศร้าโศกและใจหายของประชาชนในสหราชอาณาจักรและเครือจักรภพฯ รวมถึงหลายคนทั่วโลกต่อการเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ผ่านมา (8 ก.ย.) ผู้เขียนขอร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการระลึกถึงและไว้อาลัยต่อการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของพระองค์ด้วยการตกลึกเหตุการณ์สำคัญทั้งภูมิรัฐศาสตร์และวิกฤตการเงินที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกโดยสังเขป ตั้งแต่พระองค์ทรงครองราชย์ (ปี 1952) จนเสด็จสู่สวรรคาลัย (ปี 2022) ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นสัญลักษณ์แห่ง “เสถียรภาพ” ท่ามกลางมรสุมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ครับ

- **วิกฤตคลองสุเอซ** : ช่วงปี 1956 รัฐบาลอิสราเอลร่วมกับรัฐบาลสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสตัดสินใจใช้กำลังทหารบุกเข้าควบคุมคลองสุเอซ ซึ่งเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์สำคัญของการเดินเรือและขนส่งสินค้าจากทวีปยุโรปไปเอเชีย หลังจากที่รัฐบาลอียิปต์ถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ของบริษัทที่ดูแลคลองสุเอซซึ่งเป็นของสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสให้มาเป็นของรัฐบาลอียิปต์ อย่างไรก็ตาม หลังการสู้รบเริ่มต้นขึ้น พันธมิตรทั้งสามได้รับแรงกดดันทางการเมืองอย่างหนักจากนานาประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต จนในที่สุดต้องถอนกำลังจากอียิปต์ ทำให้ในขณะนั้น สหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสต้องเผชิญกับความผันผวนของค่าเงินอย่างหนัก จนต้องได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากสหรัฐฯ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ถือเป็นเหตุการณ์ที่สร้างแรงสั่นสะเทือนต่อเศรษฐกิจหลายประเทศแม้เป็นเวลาไม่กี่เดือน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อสถานะความเป็นมหาอำนาจและความเป็นศูนย์กลางการเงินโลกของสหราชอาณาจักรอีกด้วย
- **วิกฤตการขาดแคลนน้ำมันโลก** : ช่วงปี 1973 กลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันหรือโอเปก ซึ่งมีอิทธิพลสูงมาก เนื่องจากน้ำมันเป็นทรัพยากรยอดนิยมและมีราคาสูง ตัดสินใจคว่ำบาตรไม่ส่งออกน้ำมันดิบไปยังหลายประเทศ เช่น สหรัฐฯ เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส เนื่องจากความไม่ลงรอยกันระหว่างอิสราเอล (ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยกลุ่มประเทศเหล่านี้) กับอีกฝ่ายคืออียิปต์และซีเรีย (ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยโอเปก) ทำให้น้ำมันพุ่งสูงขึ้นไปถึง 4 เท่า ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะสหรัฐฯ ให้ตกอยู่ในภาวะ stagflation หรือภาวะที่เศรษฐกิจถดถอย อัตราการว่างงานสูง พร้อมกับระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปพุ่งสูงขึ้นด้วยหรือก็คือเงินเฟ้อสูงนั่นเอง
- **วิกฤตหนี้สาธารณะลาตินอเมริกา ปี 1982** : สาเหตุเกิดจากธนาคารเอกชนหลายแห่งได้ปล่อยกู้ให้แก่กลุ่มประเทศลาตินอเมริกา เช่น บราซิล เม็กซิโก อาร์เจนตินา ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ด้วยความคาดหวังว่าเศรษฐกิจ

ของกลุ่มประเทศเหล่านี้จะเติบโตสูง ขณะที่ธนาคารเอกชนเหล่านี้มีแหล่งเงินฝากสำคัญจากกลุ่มประเทศ โอเปก แต่ปรากฏว่าในช่วงปี 1982 เศรษฐกิจของกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาย่ำแย่ลง ทำให้เกิดการผิ ดนั ดชำระหนี้ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการผิ ดนั ดชำระหนี้ต่อกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน จึงเกิดเป็นวิกฤตการเงิน ลุกลามไปในเศรษฐกิจหลายประเทศ

- **วิกฤตการเงิน ปี 1997 และ 1998 :** หลายประเทศในฝั่งเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้ง รัสเชียประสบปัญหาทางการเงินอย่างรุนแรง โดยเฉพาะจากภาวะฟองสบู่แตกในราคาสินทรัพย์ต่าง ๆ ธุรกิจ และสถาบันการเงินจำนวนมากขาดสภาพคล่องและเลิกกิจการ เงินทุนไหลออกรุนแรงและทุนสำรองระหว่าง ประเทศลดลง ทำให้หลายประเทศต้องขอความช่วยเหลือทางการเงินจาก IMF และ World Bank ส่งผลต่อ การเติบโตของเศรษฐกิจโลกเป็นอย่างมาก **อย่างไรก็ดี ได้สร้างบทเรียนสำคัญสำหรับการระแวดระวังป้องกัน ไม่ให้เกิดวิกฤต ซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าการเข้าแก้ไขเมื่อเกิดวิกฤตเป็นอย่างมาก**
- **วิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ ปี 2008 :** เป็นวิกฤตการเงินที่มีจุดกำเนิดในสหรัฐฯ ส่วนหนึ่งจากการปล่อยกู้ให้ผู้กู้ที่อยู่ ในข่ายมีโอกาสไม่ชำระคืนสูง (subprime) โดยเฉพาะในตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่ผู้คนมีความหวังว่าราคาจะ สูงขึ้นเรื่อย ๆ ผนวกกับการใช้นวัตกรรมทางการเงินอย่างไม่ระหนักและคำนึงถึงความเสี่ยงเท่าที่ควร เมื่อ ภาวะฟองสบู่แตกในตลาดอสังหาริมทรัพย์ ทำให้ราคาลดลง ส่งผลให้เกิดการผิ ดนั ดชำระหนี้ตามมาและลุกลาม เป็นลูกโซ่ ทั้งนี้ สมเด็จพระราชาธิบดีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เองได้ทรงเคยสอบถามกับคณาจารย์ทางด้าน เศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัย LSE หรือ The London School of Economics and Political Science ไว้ ว่า “เหตุใดจึงไม่มีใครคาดการณ์ว่าจะเกิดวิกฤตนี้ขึ้น?” ซึ่งต่อมา คณาจารย์ได้กราบทูลผ่านจดหมายเพื่อสรุป เหตุของวิกฤตครั้งนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า “เหตุของวิกฤตนี้มีหลายปัจจัย ขณะที่ปัจจัยสำคัญคือความล้มเหลว ในการจินตนาการถึงความเสี่ยงเชิงระบบของบุคคลผู้ขาดฉลาดทั้งในประเทศนี้และในระดับสากล”
- **วิกฤตหนี้สาธารณะยุโรป ปี 2009 :** เกิดจากหลายประเทศขนาดเล็กในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะกรีซ ซึ่งไม่ สามารถชำระคืนหนี้สาธารณะที่ก่อไว้ได้ จากการก่อหนี้เกินตัวในช่วงที่ผ่านมาในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเกินไปด้วย สถานะความเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป ซึ่งการก่อหนี้ดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญจากการดำเนินนโยบาย ประชานิยมในแต่ละประเทศ จนลุกลามส่งผลต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจทั้งยุโรปและประเทศอื่น ๆ
- **วิกฤตโควิด-19 :** เป็นวิกฤตที่ส่งผลต่อการชะงักงันในเศรษฐกิจโลกอย่างแสนสาหัส จากผลพวงของมาตรการ ล็อคดาวน์เพื่อควบคุมโรคระบาด สร้างปรากฏการณ์ทุบสถิติทั้งการหดตัวของ GDP และการพุ่งสูงของอัตรา การว่างงานแทบทุกประเทศในโลก ทั้งนี้ สมเด็จพระราชาธิบดีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ได้ทรงมีพระราชดำรัสสำคัญ

พระราชทานกำลังใจแก่ประชาชนในช่วงเวลาที่ยากลำบาก มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า “คนรุ่นหลังเราจะพูดได้ว่า คนอังกฤษรุ่นนี้แข็งแกร่งไม่แพ้รุ่นไหน...วันที่ดียอมจะหวนกลับคืนมา และเราจะพบกันใหม่”

บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย